

Presentation till sakkunniga för Kemiska arbetsmiljörisker

(AFS 2011:19)

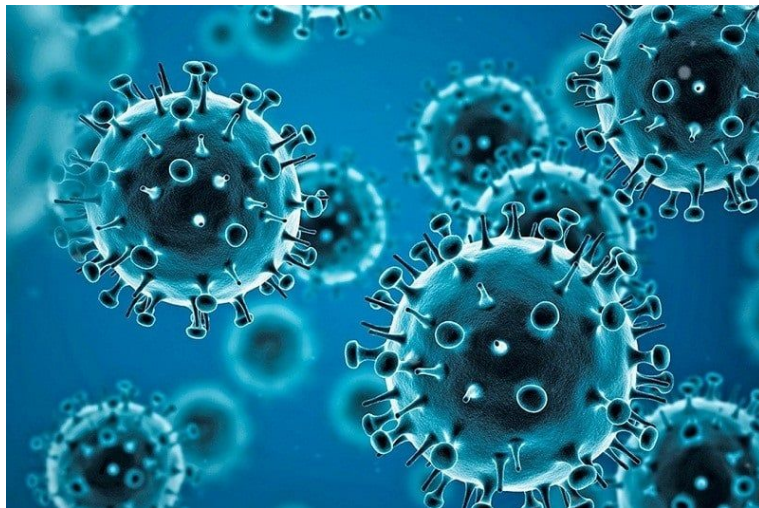
På Arbetsmiljöverket 2025-01-17

Även goda tankar kan vara farliga

Produkter med ett gott syfte kan lätt förbises som en risk, trots att deras kemiska sammansättning innebär flera uppenbara kemiska faror.

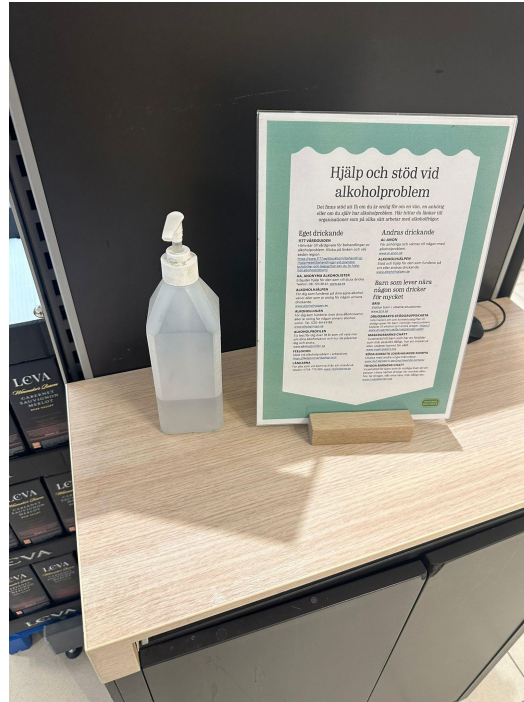
Om produkterna dessutom inte märks med farorna, utgör detta en ännu större risk.

Covid-19-pandemin ökade fokuset på att förebygga smittspridning, exempelvis genom hygien, eftersom många infektioner sprids via kontaktsmitta

De flesta verksamheter i Sverige har idag fortsatt med någon form av förbättrad handhygien på arbetsplatsen som en följd av Covid-19-pandemin.

Många har valt sprit som lösning(-smedel) för hygien på arbetsplatser

Systembolaget brister i märkningen av de kemiska riskerna med etanol på en arbetsplats.

Systembolaget pratar annars gärna om alkoholfritt.

“Hjälp och stöd vid alkoholproblem” skylten har hamnat på fel ställe i denna butik. Det är verksamheten och inte kunderna som behöver stödet kring just handsprit.

Eftersom sprit används i stor utsträckning inom vården (förutom där det är extra brandfarligt tex. tryckkammare, psykmottagningar, pre-natal, akutmottagningar och andra ställen där spriten kan fatta eld eller missbrukas) har spriten flyttat ut i privata och offentliga verksamheter. Inom vården används etanolbaserade produkter primärt som förebyggande åtgärd. Vid utbrott av svårare virus (Tex. Virus difficile) används starkare och mer effektiva kemikalier.

Exempel på vanliga brister och faror på arbetsplatser

- Påfyllning av mindre flaskor från dunkar - felaktig etikett
- Egen märkning, ibland utan faror
- Avsaknad av märkning helt, hygienprodukter blir istället en inredningsdetalj
- Korrekt märkning men ej synlig för användaren pga förpackningen döljs inuti en dispenser

Tillsyn av andra myndigheter än AV men faror som kan påverkas av bristande märkning av farliga kemikalier

- Placering av brandfarligt kem vid tända ljus, avsaknad av tillstånd för förvaring trots tillståndspliktiga volymer, förvaring utanför brandsäkra skåp av brandfarliga kemikalier, farliga godstransporter utan att använda ADR, hantering av farligt avfall som ofarligt avfall.

Systematiskt bristande märkning - Utgångna produkter, påfyllning av annat kem, egna blandningar

- DAX produkten till vänster är normalt inte rosa i färgen. Butiken upplyser om att det är en "egen blandning".

Farorna döljs för användaren av dispensers

- På just denna refillförpackningen syns inte farorna men ofta framgår del av farorna på förpackningen men de döljs när förpackningen sätts i en dispenser. Dispensers behöver därför märkas upp med farosymbolerna. Detta är en omfattande brist på svenska arbetsplatser. Problematiken är inte enskilt knuten till varumärket DAX som är ett registrerat varumärke av Kiilto.

Liseberg

Ett ohållbart och olagligt exempel

I teorin (hemsidan)

Kemikalier

Vi försöker använda kemikalier med så liten negativ påverkan på arbetsmiljö och yttre miljö som möjligt. Vi strävar efter hållbar kemikaliehantering genom att:

- Minska det totala antalet kemiska produkter.
- Byta ut de farligaste kemikalierna mot mindre farliga alternativ.
- Minska riskerna som kan kopplas till våra olika arbetsmoment.
- Ställa kemikaliekrav vid inköp och upphandling

Liseberg

Ett ohållbart och olagligt exempel

I praktiken (verksamheten)

- Olaglig förvaring av 12 000 liter handsprit inne i parken bredvid Balder
- Utgången handsprit (Gick ut 2v efter att 33 pallar köptes in för ca 1.6MSEK när parken var stängd pga pandemin)
- Spriten hålls över i nya förpackningar sk. "Öppen hantering" av mycket brandfarlig vätska utan att dokumentera risken i det systematiska arbetsmiljöarbetet
- Säkerhetsvakter blir oroliga för den stora volymen brandfarliga kemikalier i samband med elden på Oceanea

På nätet marknadsförs Liseberg som världens hållbaraste nöjespark. Grön målning försenar omställningen till säkrare kemikalier. I GP berättar VD:n att man köpt in 6000 liter handsprit (Dvs. det som tillståndet täckte, inte det man egentligen köpt och förvarar i parken).

Myndigheter bör föregå med gott exempel - farliga produkter saknar märkning i Riksdagen, under debatt om just farliga kemikalier (PFAS)

Notering: Riksdagen har nu skrivit med touchpenna på förpackningarna vad det är efter påpekande om att man bör hantera farliga kemikalier enligt gällande lagstiftning. Riskdagen hade annars varit ett mer passande namn. Oklart om det fick med pennan att produkten bildar farligt avfall.

B G H R
Branschföreningen Grön
Hygien & Rengöring

Arbetsmiljöverket själva har missat att dokumentera de kemiska riskerna med etanolbaserad handhygien på huvudkontoret. Produkterna togs först upp i det systematiska brandskyddsarbetet efter vårt möte på kontoret.

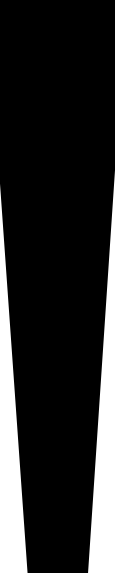
Även en tillsynsmyndighet behöver ibland lite tillsyn.

Apoteket AB sålde handsprit utan att upplysa om farorna tills vi påpekade bristerna.
Kemikalieinspektionen har noterat de stora bristerna i marknaden.

När arbetsgivare missar att följa föreskrifter om ansvar inför sina kunder blir man orolig
för hur det systematiska arbetsmiljöarbetet fungerar på arbetsplatsen.

Exempel på olyckor, missbruk och arbetsskador som redan hänt

-
- Handsprit i ögat (flera Domstolar) pga intorkad gel
 - Brinnande lastbil full med handsprit (E6)
 - Lärare tänds på med handsprit (Eksjö)
 - Skola eldades upp med handsprit (Södertälje)
 - Berusning av både vårdpersonal och patienter (Vårdbolag)

Källa: MSB, tidningar, Giftinformationscentralen, Medicinskt Centrum Region Stockholm mfl.

Var femte inom vården har skador på händerna

Hur vårdar jag mina händer?

Smörj händerna med mjukgörande kräm före och efter arbetet och på raster. Använd handsprit i stället för tvål och vatten så ofta det går.

Varför är det viktigt att smörja händerna med mjukgörande kräm?

Den skyddar huden och förebygger handeksem. Eksem kan bli ett hinder i ditt arbete och öka risken för att sprida bakterier.

Hur vet jag att jag har handeksem?

När dina händer är torra, kliar och visar på något eller några av följande symtom: rodnad, narighet, svullnad, blåsor, knottor, fjällning eller sprickbildningar.

När ska jag uppsöka läkare?

Om du misstänker att du har handeksem.

Läs mer om hur du vårdar dina händer:
<http://camm.sll.se/faktablad>

Centrum för arbets- och miljömedicin
Oxelgatan 2, 171 63 Stockholm
Telefon: 08-123 400 00
E-post: camm.sll.se

Medarbetare i förhållande av Centrum för arbets- och miljömedicin i samarbete med Arbetsgivarverket, Arbetsförhållanden och Vårdhygien i Stockholm och Läroverket.

Centrum för arbets- och miljömedicin
Stockholm Läroverket

Vårda dina händer ...

De är dina viktigaste arbetsredskap.

Har du torra händer? Det kan vara ett tecken på handeksem. I så fall är du inte ensam. En av fem inom vården drabbas.

Dina händer är känsliga ...

Smörj dina händer regelbundet med mjukgörande kräm. Får du eksem på händerna – uppsök läkare!

smörj dem regelbundet ...

I sprucken hud växer bakterier. Med god handhygien minskar du risken att sprida smitta.

... så får du friska händer!

- Var femte person inom vården drabbas av hudproblem enligt Vårdhygien och Medicinskt Centrum Stockholm.
- Budskapet är att sprita händerna istället för att använda tvål & vatten så ofta det går samt att använda hudkräm
- Kampanjen är från 2013

Etanol är en cancerogen

Sedan 1988 är etanol klassificerat som en cancerogen klass 1 av IRAC (WHO).

Etanolbaserade hygienprodukter saknar i Sverige märkning för detta trots att det alla kända, väldokumenterade risker från trovärdiga källor ska finnas med på förpackningarna (CLP förordningen). Tillsyn borde ske av Kemikalieinspektionen att märkningen är korrekt men risken med produkten försvinner inte för att märkningen saknas. Vår bedömning är att arbetsgivaren ska bedöma och dokumentera detta i SAM oavsett den bristande märkningen.

**World Health
Organization**

Svensk sjukvård brister i riskhanteringen av hygienprodukter ur ett arbetsmiljöperspektiv

Karolinska, SÖS och Danderyd har alla missat att bedöma och dokumentera riskerna med handsprit trots att det är något personalen utsätts för dagligen. Ibland upp till 50 gånger. Även risker med att patienter dricker, brand och att det bildar VOC bör finnas med.

Sverige är världland för den europeiska smittskyddsmyndigheten

- Sverige har ett gott rykte inom hygien
- Essity och andra aktörer sätter Sverige på kartan som en global leverantör av hygienlösningar internationellt
- Enligt undersökning tvättar 82 % av kvinnor och 71% av män i Sverige sina händer i samband med toalettbesök (Oklart hur många som följer WHO:s råd om hur man tvättar händerna med tvål och vatten)

Svenska verksamheter sköta sin hygien på ett rimligt sätt och följa lagar och föreskrifter kring produkter som används för hygien för att behålla en hög trovärdighet inom området.

Om vi gör saker rätt i det lilla minskar riskerna i det stora

- Allt räknas. Därför tycker vi att det borde vara en naturlig del av SAM att farliga produkter bedöms och hanteras som farliga oavsett syftet med produkten.
- Bristerna leder till konsekvenser i flera led
- Genom att hantera produkter korrekt minskar både riskerna för anställda och en grön omställning skyndas på för verksamheterna ser tydligare fördelarna med att välja oklassificerade produkter.

I vår kampanj THINK GREEN utbildar vi om vikten att förebygga avfall, att hantera farligt avfall som farligt, att välja oklassificerade produkter framför faromärkta produkter osv.

**THINK
GREEN!**

Cirkulär omställning

Vi bör åtminstone börja med en linjär konsumtion - idag är det en olinjär konsumtion

Genom att svenska myndigheter lagrar stora mängder brandfarliga kemikalier (handsprit) som sedan passerar sitt utgångsdatum och måste transporteras som farligt gods till en anläggning för förbränning, anser vi att onödiga arbetsmiljörisker skapas. Dessutom har konsumtionen ännu inte nått en linjär ekonomi, där produkten åtminstone används en gång innan den slängs.

Om farliga produkter börjar hanteras enligt befintliga regelverk kommer fler att ställa om och det bidrar till EU:s kemikaliestrategi om att farliga kemikalier ska fasa ut. Även i Sverige finns en klar målsättning om "En giffri miljö". Men för att kunna fasa ut någonting måste man känna till att faran finns, dvs rätt märkning och hantering.

Farliga kemikalier bidrar till stora utsläpp under hela sin livscykel och därför har EU konstaterat att det är i utvecklingsfasen av nya produkter som de signifikanta hållbarhetsfördelarna kan uppnås. Det är därför viktigt att man inte tar genvägar för att förenkla konsumtionen av farliga kemikalier, det fördröjer omställningen till säkrare arbetsplatser och lägre fossila utsläpp.